

1. Et i Aaret 1859 indgivet Andragende, der var støttet af forskellige Erklæringer fra Sogneforstandere og Sandemænd, indeholdt saaledes, at Fæsterne ved Udmarkskommissionens udtrykkelige Tilkendegivelse af, at Jorderne, hvis Tilbudet om Arvefæste ikke modtoges, ved Fæsteledighed vilde være hjemfaldne til Staten, hvorfor Bygningerne da maatte nedrives og fjernes, — vare blevne satte i en saa fortvivlet Stillings, at de ikke havde andet Valg end at indgaa paa Tilbudet, jfr. Redegørelsen Side 11.
2. Af medfølgende Tilsigelse fra Kommissionen angaaende Anvendelsen af Statens Udmarksjorder paa Bornholm, dateret 24. Juli 1853 fremgaar, at Fæstere, der udeblevne fra de af Kommissionen afholdte Møder, ved Stævningmændene bleve indkaldte til Møde for Kommissionen under følgende Tilkendegivelse:

„Det maatte derhos tilkendegives berørte Fæstere, at saafremt de ikke enten selv møde eller ved Fuldmagt lade møde for sig, antages de uvillige til at indgaa paa Regeringens Forslag til Fæsteforholdets Afløsning med Arvefæste, og de ville derfor udsætte sig for, at Domænedirektoratet foranlediger Retssag anlagt imod dem, i hvilken Sag, blandt andet, vil blive nedlagt Paastand om, at Staten kendes berettiget, naar Fæsteledighed indtræder, til frit at disponere over den Lod, som er udlagt som Fæstelod. Dersom Domstolene give denne Paastand Medhold, vil Fæstelodden ved indtrædende Fæsteledighed ufravigeligen blive stillet til Bortarvefæstning ved offentlig Auktion uden nogen fortrinsvis Adgang for Gaardejeren eller de, til hvem den nuværende Fæster maatte have ønsket at overdrage sin Fæsteret.” Jfr. ogsaa Redegørelsen Side 8.

3. Efter forskellige Erklæringer, som medfulgte det i Aaret 1869 indgivne Andragende, skal Udmarkskommissionen endog have tilkendegivet Fæsterne, at ikke alene den Jord, som Fæsterne besad udenfor Fæstebrevene, men ogsaa den egentlige Fæstejord vilde blive taget fra dem, saafremt de ikke vilde gaa ind paa Arvefæste, jfr. Redegørelsen Notaa Side 13.

Af Foranstaaende fremgaar, at Fæsterne i Virkeligheden ere blevne truede og lokkede til at modtage Arvefæste, jfr. ogsaa Hs. Ekscellence Finansministerens Udtalelse i Folketinget under Behandlingen af Finanslovforslaget for Aaret 1906—07, Folketingstidenden for 1905—06 Spalte 1187 og Redegørelsen Side 9, hvor det udtales, at det i Løbet af nogle faa Aar lykkedes Udmarkskommissionen at bevæge den langt overvejende Del af de tidligere Fæstehusmænd til at modtage Arvefæste baade paa den tidligere opdyrkede Jord og paa den tillagte raa Udmarksjord.

En Tilkendegivelse fra Udmarkskommissionen som den under Nr. 2 ommeldte synes lidet betimelig, særlig paa det Tidspunkt den fremkom. En af Statskassen imod Ejeren af den 43 Selvejergaard i Vestermarie Sogn anlagt Sag, betræffende Statens Berettigelse til ved Fæsteledighed frit at disponere over Fæstelodder og Fæsterens Forpligtelse til at fravige det Areal, som den til hans Gaard benyttede Fæstelod udgjorde mere end den $\frac{1}{2}$ Td. Sædsjord, som hans Fæstebrev lød paa, var nemlig da gaaet Staten imod, idet Gaardejeren var bleven frifunden saavel ved Underretten som ved Overretten. Efter Udfaldet af denne Sag, hvorefter Gaardejeren var forbleven i Besiddelsen af hele det vedkommende Areal af Udmarksjorden uden nogen Forhøjelse i den aarlige Afgift, havde det nemlig været naturligare, at Domænebestyrelsen havde foranlediget Spørgsmaalet afgjort ved Søgmaal imod en anden Fæster, saafremt den ikke vilde erkende Dommen for afgørende i Almindelighed, forinden Udmarkskommissionen under Trusel af Retssag vilde formaa Fæsterne til at tage Arvefæste.

Det fremhæves vel i Redegørelsen Side 10 med Nota, at Processens Udfald var begrundet i en særlig Rentekammer-Resolution af 30. Juni 1781, jfr. ogsaa Præmisserne til Overrettsdommen, der findes i Juridisk Ugeskrift for 1853 Side 28, men det er dog et Spørgsmaal, om Resultatet ikke vilde være blevet det samme ogsaa for de andre Fæstejorders Vedkommende.

Det ses jo nemlig af Redegørelsen Side 6, at i et Tidsrum af over Hundrede Aar havde den Praksis fæstnet sig, at Fæsterne, uagtet Fæstebrevene lode paa Livsfæste, frit kunde afhænde Fæstet, og at Eftermanden kunde faa Fæstebrevet fornyet paa Amtsstuen paa de tidligere Vilkaar, blot mod at betale Indfæstning eller Rekognition, ligesom det var antaget af de bornholmske Autoriteter, at Staten ikke længere havde noget Retskrav paa den Jord, Fæstebrevet lød paa, eller de Jordstykker, Fæsterne vare i Besiddelse af uden for Brevenes Paa lydende. Ved Fæsterens Død blev Fæsteretten derfor ogsaa realiseret til Fordel for Boet. Til Oplysning herom vedlægge vi 3 Stykker Genparter af Auktionsskøder til Hans Peter Am-